

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Даценко Дар'ї Романівни «Формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 освіта/педагогіка за спеціальністю 011 освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. Дисертаційна робота Даценко Дар'ї Романівни є цікавим і змістовним дослідженням, актуальним у контексті становлення нової освітньої парадигми, яка ґрунтується на компетентнісно орієнтованому навчанні, характеризується перерозподілом акцентів освітньої діяльності на необхідності формування у майбутніх журналістів риторичної компетентності у процесі вивчення мовознавчих дисциплін. Досліджувана проблема є одним із пріоритетних завдань мовної освіти, оскільки перехід вищої школи на стандарти європейської освіти вочевидь актуалізує проблему формування нової генерації фахівців, зокрема сфери соціальних комунікацій, готових до успішного виконання професійних завдань, забезпечення міжособистісного спілкування, спроможних адекватно реагувати на соціальні, економічні, політичні виклики, прогнозувати ризики, критично осмислювати будь-яку інформацію, інтерпретувати й оприлюднювати її. Стратегічні положення законодавчої й нормативної бази МОН України (Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта (Україна XXI століття)», Стандарт вищої освіти України: спеціальність 061 Журналістика освітнього рівня: перший (бакалаврський) освітньої програми: 061.00.02 Реклама і зв'язки з громадськістю, Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти) зорієнтовують наукову спільноту й освітян-практиків на розроблення продуктивних підходів, програм, навчально-методичного супроводу для підготовки майбутніх журналістів, здатних виконувати професійну місію в нестандартних умовах, готових до постійного саморозвитку, самореалізації й самовдосконалення.

Відтак **актуальність роботи**, що рецензується, не викликає жодного сумніву і визначається можливістю впровадження методики формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін в масову практику та відсутністю спеціального теоретико-експериментального дослідження з означеної проблеми.

Зв'язок роботи з науковою темою кафедри/факультету.

Дослідження здійснено відповідно до наукової теми кафедри української мови Факультету української філології, культури і мистецтва «Динаміка мовної ситуації в місті Києві: соціолінгвістичний, лінгвокультурологічний, прагматичний, лінгводидактичний аспекти» (державний реєстраційний номер: 0120123 U102433, 2023 – 2028 рр.), а також кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Інноваційність розвитку вищої педагогічної

освіти у міждисциплінарному вимірі» (державний реєстраційний номер: 0121U000123, 2021 – 2026 рр.).

Мета дослідження дисертаційної роботи полягає в розробленні, теоретичному обґрунтуванні й розробленні методики формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. Дослідити генезу проблеми формування риторичної компетентності майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.
2. Обґрунтувати психолого-педагогічні та лінгводидактичні засади формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін.
3. З'ясувати й уточнити сутнісні характеристики базових понять дослідження.
4. Проаналізувати сучасні підходи, принципи, інноваційні технології формування риторичної компетентності суб'єктів освітнього процесу й визначити критерії, показники та рівні сформованості риторичної компетентності майбутніх журналістів.
5. Розробити методику формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін й експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження – формування риторичної компетентності майбутніх журналістів під час вивчення мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – підходи, принципи, методи, прийоми та технології формування риторичної компетентності майбутніх журналістів.

Теоретико-методологічну основу дослідження. Проаналізовано ступінь розробленості досліджуваної проблеми в лінгвістичній, психолінгвістичній, педагогічній, методичній літературі та практиці формування риторичної компетентності майбутніх журналістів. Уточнено зміст базового поняття дослідження, зокрема: *«риторична компетентність майбутніх журналістів»*, яке схарактеризовано як складний багатокомпонентний феномен, що охоплює мисленнево-мовленневу та комунікативну діяльність, яка дає змогу комунікативно доцільно продукувати власне висловлення з дотриманням норм української мови в розгалуженій медійній сфері та в освітньому процесі через накопичення комунікативного досвіду, розвиток мовного чуття й мовної стійкості, засвоєння риторичних знань, формування вмінь, навичок, цінностей для мобільної побудови власних комунікативних стратегій, адекватних цілям, сферам, жанрам і ситуаціям спілкування в галузі журналістики.

Обґрунтовано психолого-педагогічні та лінгводидактичні засади формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін. Визначено критерії, показники, рівні сформованості риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін. Розроблено методику формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін, ефективність якої підтверджено експериментально.

Належна обґрунтованість та вірогідність основних положень, сформульованих у дисертації Даценко Д.Р., забезпечуються належною методологічною базою й не викликають заперечень. Системний аналіз досліджуваного матеріалу й реалізацію визначених у роботі завдань оптимально здійснено на основі таких **методів дослідження**:

-теоретичні – аналіз психологічної, психолінгвістичної, педагогічної, лінгводидактичної літератури – для обґрунтування психолого-педагогічних та лінгводидактичних засад формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін, дослідження генези проблеми формування риторичної компетентності майбутніх журналістів, а також для уточнення змісту поняття «риторична компетентність майбутніх журналістів», визначення його семантичного наповнення та з'ясування структурних складників риторичної компетентності майбутніх журналістів; узагальнення наукових студій із досліджуваної проблеми;

-емпіричні – спостереження, аналіз, анкетування, бесіди, інтерв'ювання, проведення констатувального, формувального та контрольного етапів педагогічного експерименту – для визначення рівня сформованості риторичної компетентності майбутніх журналістів;

-статистичні – опрацювання результатів педагогічного експерименту для характеристики отриманих результатів, їхнього порівняльного аналізу, визначення рівнів сформованості риторичної компетентності майбутніх журналістів та перевірки ефективності запропонованої методики формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін.

Експериментальна база дослідження. Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (акт про впровадження результатів дисертації № 193/1-н від 16.12. 2024); Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (довідка № 89/24 від 26.12.2024), Волинський національний університет імені Лесі Українки (довідка № 03-24/04/246 від 27.01.2025); Український державний університет імені Михайла Драгоманова (довідка № 661 від 19.12.2024).

Наукова новизна та теоретичне значення отриманих результатів полягає в тому, що: *вперше* в українській лінгводидактиці науково *обґрунтовано* психолого-педагогічні та лінгводидактичні засади формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін; досліджено генезу проблеми формування риторичної компетентності здобувачів освіти в науковому дискурсі; *проаналізовано* зміст базових понять дослідження: «риторика», «педагогічна риторика», «риторична компетентність», «підхід», «підхід до навчання», «підхід до навчання мовознавчих дисциплін», «технології навчання», «інноваційні технології»; *уточнено* зміст понять: «риторична компетентність майбутніх журналістів», «інноваційні технології формування риторичної компетентності на заняттях мовознавчих дисциплін»; *описано* сучасні підходи, принципи й інноваційні технології формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі навчання мовознавчих дисциплін; *визначено* критерії, показники та рівні сформованості риторичної компетентності майбутніх журналістів; *розроблено*

методику формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін й *експериментально підтверджено* її ефективність; *подальшого розвитку* набули змістові й технологічні аспекти навчально-методичного супроводу з мовознавчих дисциплін для майбутніх журналістів.

Практичне значення результатів дослідження полягає в доцільності впровадження розробленої методики формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на заняттях мовознавчих дисциплін, у систему післядипломної педагогічної освіти, а також у можливості використання прикладних аспектів дисертаційної роботи для оптимізації організаційно-методичних засад освітнього процесу за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Обґрунтовані в дисертації положення, висновки й рекомендації можуть бути використані для вдосконалення змісту робочих програм навчальних дисциплін, а також оновлення змісту методичного супроводу таких дисциплін, як «Українська мова в професійному спілкуванні: Українська мова в медіа», «Українські студії: Культура усного й писемного мовлення» для майбутніх журналістів спеціальності 061 Журналістика освітнього рівня: перший (бакалаврський) освітньої програми: 061.00.02 Реклама і зв'язки з громадськістю.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні теоретичні і практичні положення дисертації висвітлювалися на науково-практичних та науково-методичних конференціях, зокрема на чотирьох – *міжнародних*: «Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку» (м. Переяслав, жовтень 2022); «Творча спадщина Василя Сухомлинського у контексті викликів воєнного часу» (м. Кропивницький, вересень 2023); VII Міжнародна науково-практична конференція «Теоретична і дидактична філологія: надбання, проблеми, перспективи розвитку» (м. Переяслав, листопад 2024); «Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції» (м. Рівне, листопад 2024); трьох – *всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях*: «Актуальні проблеми літературознавства і мовознавства» (м. Київ, листопад 2022); «Моделі мовного простору України і Європи» (м. Київ, листопад 2024); «Актуальні проблеми літературознавства і мовознавства»; (Київ, листопад 2024); *на міжнародному науково-практичному форумі*: «Педагог ХХІ століття: дослідження та освітні інновації в умовах воєнного стану в Україні» (м. Київ, квітень 2023); *на Огнев'юківських читаннях* «Освіта – сутність часу» (м. Київ, квітень 2023); *на Грінченківських читаннях* «Топоси долі родини Грінченків» (м. Київ, грудень 2024).

Публікації. Основні положення та результати дослідження опубліковано у 8 наукових працях, із них 7 – одноосібних, 1 – у співавторстві; у тому числі 3 – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 5 наукових публікацій (з них 1 у співавторстві), у яких додатково висвітлено результати дисертації.

Наукові статті, опубліковані у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України

1. Даценко, Д. (2024) Теоретико-прикладні аспекти формування риторичної компетентності майбутніх журналістів під час навчання мовознавчих освітніх

компонентів. *Інноваційна педагогіка*, 74, 120-124. ISSN видання: 2663-6085. DOI статті: 10.32782/2663-6085/2024/74.21. Вебпокликання на видання: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/74/74_2024.pdf

2. Даценко, Д. (2024) Інноваційні технології формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на заняттях мовознавчих дисциплін. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 78 (том 1), 200-205. ISSN видання: 2308-4855 (Print) 2308-4863 (Online). DOI статті: 10.24919/2308-4863/78-1-27. Вебпокликання на видання: <https://www.aphn-journal.in.ua/78-1-2024>

3. Даценко, Д. (2023) Сучасні підходи до формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі навчання мовознавчих освітніх компонентів. *Інноваційна педагогіка*, 66, 298-303. ISSN видання: 2663-6085. DOI статті: 10.32782/2663-6085/2023/66.62. Вебпокликання на видання: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/66/66_2023.pdf

Публікації, у яких додатково висвітлено результати дисертації

4. Даценко, Д. (2023) Генеза проблеми формування риторичної компетентності майбутніх журналістів як об'єкт теоретичного аналізу в педагогічній науці. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 40-48. ISSN видання: 2786-4693 (Print) 2786-4707 (Online). DOI статті: 10.32782/apv/2023.3.7. Вебпокликання на видання: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/issue/view/77/79>

5. Даценко, Д., & Караман С. (2024) Формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу під час засвоєння мовознавчих дисциплін. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2, 79-84. ISSN видання: 2786-4693 (Print) 2786-4707 (Online). DOI статті: 10.32782/apv/2024.2.13. Вебпокликання на видання: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/issue/view/103/105>

6. Даценко, Д. (2023) Реалізація ідей гуманістичної педагогіки Василя Сухомлинського у формуванні українськомовної особистості журналіста в умовах війни. У *Творча спадщина В.О.Сухомлинського у контексті викликів воєнного часу*: Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з міжнародною участю, присвяченої 105-ій річниці від дня народження В.О.Сухомлинського. РВВ ЦДУ ім. В. Винниченка, 77-80. Вебпокликання на видання: https://cusu.edu.ua/images/stories/news_2023/golovna/09/28-09-13-30/Tezy_Suhomlinskii_27.09.23.pdf

7. Даценко, Д. (2024) Дидактичний ресурс засобів педагогічної риторики у формуванні фахової компетентності майбутніх журналістів на заняттях мовознавчих дисциплін. У *Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції*: Збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції, 266-269. Вебпокликання на видання: https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/5296/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%A4%D0%95%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%86%D0%87%D0%9C%D0%95%D0%93%D0%A3_2024_2%20%D1%87%D0%B0%D1%81-266-269.pdf

8. Даценко, Д. (2024) Реалізація комунікативної стратегії співдіяльності у формуванні риторичної компетентності майбутніх журналістів на заняттях

мовознавчих дисциплін учених. У *Актуальні проблеми літературознавства і мовознавства*: Збірник матеріалів науково-практичної конференції, 138-142. Вид-во Київський столичний університет імені Бориса Грінченка.

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації наукові результати отримано автором самостійно. У статті «Формування риторичної компетентності майбутніх журналістів на засадах комунікативно-діяльнісного підходу під час засвоєння мовознавчих дисциплін» у співавторстві з С. Караманом обґрунтовано теоретичні аспекти методики формування риторичної компетентності майбутніх журналістів з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності фахівців медійної галузі та вимог і потреб інформаційного суспільства.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить анотацію, список публікацій, вступ, три розділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – 295 сторінки, із них основного тексту – 206 сторінок. У списку використаних джерел подано 305 найменувань (із них 18 – англійською мовою).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає сучасним нормам наукового стилю.

Дотримання здобувачем академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, в яких висвітлено наукові результати дисертації. На підставі вивчення тексту дисертації і наукових публікацій, результатів автоматизованої перевірки на плагіат та їх експертної оцінки встановлено, що дисертація і наукові публікації виконані самостійно, не містять академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації, самоплагіату. Усі використані здобувачкою у тексті дисертації свої наукові праці без покликання на ці праці були попередньо опубліковані задля висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані в анотації дисертації.

Відповідність змісту дисертації галузі знань та спеціальності. Зміст дисертації відповідає з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рішення.

1. Дисертація Даценко Дар'ї Романівни «Формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає п. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023.

2. Дисертація Даценко Дар'ї Романівни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.
3. Даценко Дар'я Романівна на високому рівні оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.
4. Рекомендувати дисертацію Даценко Дар'ї Романівни «Формування риторичної компетентності майбутніх журналістів у процесі вивчення мовознавчих дисциплін» до публічного захисту у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження Д.Р. Даценко ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Голова:

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови
Факультету української філології
культури і мистецтва
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Михайло ВІНТОНІВ

Вінтонів М. ЗАСВІДЧУЄ
Трубіг. ораб. В.к.
І. Мамітко